

**СУЧАСНИЙ МИСТЕЦЬКИЙ АНГЛОМОВНИЙ ДИСКУРС:
ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ
В АСПЕКТІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

**CONTEMPORARY ARTISTIC ENGLISH-LANGUAGE DISCOURSE:
LINGUISTIC FEATURES AND MEANS OF REALISATION
IN THE ASPECT OF MUSICAL ART**

Ходаковська О.О.,

orcid.org/0000-0002-2168-4558

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського

Стаття присвячена дослідженню англomовного мистецького дискурсу, який відрізняється значним жанровим різноманіттям. Оскільки на сучасному етапі система мистецтва є глобалізованою, а статус провідної мови міжнародного спілкування має англійська, унаслідок цього англomовні тексти є, на наш погляд, репрезентативними та такими, що маніфестують найприкметніші характеристики дискурсу обраного типу. У вітчизняному та зарубіжному мовознавстві представлено ґрунтовний доробок з дискурсології. Але вивчення англomовного мистецького дискурсу в мікрополі музичного мистецтва не знайшло достатнього висвітлення в сучасній мовознавчій науці. Це і зумовило актуальність дослідження. Наукову розвідку здійснено з урахуванням інтегрального підходу, а саме аналізу мистецтва як цілісного явища, що включає в себе різноманітні аспекти культури, історії, філософії та лінгвістики. Цей вид дискурсу має чітко окреслену мету комунікації і динамічну спрямованість, а отже досліджений нами як складна сукупність і маніфестація лексичних (термінологічних), граматичних і синтаксичних засобів, обумовлена завданнями комунікації у сфері музичного мистецтва. Констатовано інтертекстуальність англomовних текстів у сфері музики. Засобами реалізації категорії інтертекстуальності в дослідженому нами матеріалі є цитати, розгорнуті і нерозгорнуті. Сучасний мистецький дискурс вирізняється великою різноманітністю компонентів, що допомагають утілювати творчі ідеї. До таких елементів нами віднесено експресеми, які, в свою чергу поділяємо на метафори, епітети, порівняння, алегорії, слова-інтенсифікатори, стилістично марковані одиниці, фразеологізми та ідіоми. До зазначених засобів також запропоновано віднести терміни та запозичення з італійської мови, уживання неологізмів та особливих мовних конструкцій, риторичні запитання. Наявність згаданих одиниць увиразнює мистецький текст, створює неповторний стиль творчого висловлювання. Відзначено суттєве різноманіття та варіювання репрезентації основних елементів мистецького англomовного дискурсу, що свідчить про його унікальність. Досліджений матеріал показав, що компоненти дискурсу детерміновані жанрами текстів, лінгвокультурною специфікою і комунікативною стратегією.

Ключові слова: мистецький англomовний дискурс, культурологічна лінгвістика, експресема, термін, музична лексика.

The article is devoted to the study of English-language art discourse, which is characterised by a significant genre diversity. Since the art system is globalised at the present stage, and English has the status of the leading language of international communication, English-language texts are indicative and represent the most prominent characteristics of the discourse of the chosen type. In domestic and foreign linguistics, there is a substantial body of work on discourse studies. However, the study of English-language artistic discourse in the microfield of musical art has not found sufficient coverage in modern linguistics. This is the reason for the relevance of the study. The research is based on an integral approach, namely the analysis of art as a holistic phenomenon that includes various aspects of culture, history, philosophy and linguistics. This type of discourse has a clearly defined purpose of communication and a dynamic orientation, and therefore we have studied it as a complex set and manifestation of lexical (terminological), grammatical and syntactic means, determined by the tasks of communication in the field of musical art. The intertextuality of English-language texts in the field of music is stated. The means of implementing the category of intertextuality in the material studied are quotations, expanded and unexpanded. Contemporary artistic discourse is distinguished by a wide variety of means that help to implement creative ideas. Such elements include expressions, which, in turn, are divided into metaphors, epithets, similes, allegories, intensifiers, stylistically marked units, phraseological units and idioms. These means also include terms and borrowings from the Italian language, the use of neologisms and special linguistic constructions, and rhetorical questions. The presence of these units makes the music art text more expressive and creates a unique style of discourse. A significant diversity and variation in the representation of the main elements of the artistic English-language discourse has been noted, which testifies to its uniqueness. The studied material has shown that the components of the discourse are determined by genres of texts, linguistic and cultural specificity and communicative strategy.

Key words: artistic English-language discourse, cultural linguistics, expressive semantics, term, musical vocabulary.

Мистецький англomовний дискурс — це поняття, яке охоплює мовні та комунікативні практики, що використовуються в англomовному мистецькому світі. До нього, наприклад, можна

віднести опис або критичний аналіз та й власне текст музичних творів, а також обговорення творів музичного мистецтва в академічних колах, галереях, музеях засобами масової інформації

тощо. Він зокрема включає в себе аналіз та використання мовних засобів у сучасному мистецтві, особливості комунікації та впливу на аудиторію.

Сучасний етап глобалізації й творчої інтеграції світової спільноти можна характеризувати як такий, що потребує пошуку спільних міжнародних способів інтеракції між комунікантами, які стали б універсальною точкою дотику світових культур [4].

Постановка проблеми. Розширення використання англomовного мистецького дискурсу значною мірою пов'язане з кількома ключовими факторами. Насамперед, варто відзначити тенденцію до глобалізації, яка торкнулася усіх сфер. Завдяки тому, що англійська мова, як мова міжнародного спілкування і провідна мова інтернету та соціальних мереж, стала основним засобом комунікації у багатьох країнах світу, вона активно увійшла в усі сфери життя, у тому числі й музичного. Це сприяло розширенню англomовної культурної продукції та поширенню мистецьких творів на глобальну аудиторію. Поява нових музичних творів, художніх концепцій, творчих мистецьких напрямків, спричинює виникнення великого обсягу мовного матеріалу.

Важливість дослідження мистецького дискурсу, у тому числі й англomовного, на наш погляд, також є актуальною завдяки культурологічній лінгвістиці. Це напрямок філології з міждисциплінарним походженням, який досліджує зв'язок між мовою та культурними концептуалізаціями, вивчає особливості людських мов, що кодують культурно сконструйовані концептуалізації всього діапазону людського досвіду. Ця галузь наукових пошуків пропонує як теоретичну, так і аналітичну основу для дослідження культурних концептуалізацій, що є основою використання людських мов. Культурологічна лінгвістика також стосується й прикладної лінгвістики, включаючи міжкультурну комунікацію, міжкультурну прагматику, англійську мову, викладання англійської як міжнародної мови та аналіз політичного дискурсу [10].

Інтегральний підхід до вивчення мистецького дискурсу передбачає аналіз мистецтва як цілісного явища, що включає в себе різноманітні аспекти культури, історії, філософії та лінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Англomовний мистецький дискурс, не зважаючи на різноманітність жанрів, які його складають, об'єднує інституційне відношення до створення та реалізації творів мистецтва. Цей вид дискурсу характеризується чітко окресленою метою комунікації і динамічною спрямованістю і досліджується нами як складна сукупність і маніфеста-

ція лексичних (термінологічних), граматичних і синтаксичних засобів, обумовлена завданнями комунікації у сфері музичного мистецтва. У своїй розвідці дотримуємося визначення, що «дискурс – тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [1, с. 154].

Сучасні теорії дискурсу залучають дослідницькі принципи, методологію і здобутки дискурсології, визначаючи типи та типологію дискурсів (Ф. Бацевич, Г. Почепцов, О. Морозова, І. Шевченко), прагматику (Н. Кравченко; А. Neubert; А. Юденко), дискурс як соціолінгвальне явище (К. Серажим), як основу і форму націоналізованого життєвого світу (А. Єрмоленко) і дискурсивні стратегії (А. Мартинюк, І. Фролова), комунікативно-дискурсивні аспекти актуалізації феномену мистецтва (Черник М.). На жаль, у сучасному мовознавстві відсутні наукові розвідки, присвячені вивченню англomовного мистецького дискурсу в мікрополі музичного мистецтва.

Постановка завдання. Завдання нашої розвідки вбачаємо у визначенні та вивченні основних лінгвальних характеристик англomовного дискурсу музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Поняття «мистецький англomовний дискурс» безпосередньо стосується мистецтва та інституту історії мистецтва. Інтегральний філологічний підхід до вивчення мистецького дискурсу об'єднує філологічний аналіз з культурними, історичними та соціальними аспектами. Це дозволяє більш глибоко розглянути художні тексти та їхній контекст.

Уважаємо, що основні елементи інтегрального філологічного підходу до вивчення мистецького дискурсу є такими:

- Лінгвістичний аналіз. Передбачає вивчення мовних особливостей мистецького тексту, включаючи стилістику, граматику та лексику.
- Культурний контекст. Має на меті дослідження культурного фону, який вплинув на створення тексту, і культурного значення самого тексту.
- Історичний контекст. Вимагає ретельного аналізу історичних подій і умов, що вплинули на автора та його твір.

– Соціальний контекст. Є невід’ємною складовою дискурсу зазначеного типу, оскільки стосується тих соціальних аспектів, які висвітлюються в тексті, і їхнього впливу на людину.

В результаті вивчення текстів, які відносимо до сфери музичного мистецтва, відзначимо наявність інтертекстуальності мистецького виконавського дискурсу. Інтертекстуальність розуміємо як використання текстів інших авторів або творів у новому контексті, що надає їм нового значення. Це може бути цитування, алюзії, пародії тощо. Інтертекстуальність є такою категорією, яка забезпечує зв’язок текстів між собою, завдяки чому тексти можуть як посилатися один на одного так і на ті тексти, що не належать до цього типу дискурсу. Інтертекстуальні зв’язки, які пов’язують елементи дискурсу, виконують функцію перетворення його на єдиний елемент. Таким чином, можна стверджувати, що інтертекстуальність визначається як універсальна властивість дискурсу. Репрезентація інтертекстуальності на змістовному і формальному рівнях є властивою і англомовному мистецькому дискурсу. Засобами реалізації категорії інтертекстуальності в дослідженому нами матеріалі є, насамперед, цитати:

– розгорнуті: As a "reference point" it is suggested that he remember the three white keys that look exactly the same and four notes of exactly the same shape and color. The keys and the notes are completely unrelated to each other visually and it is unlikely that the student, looking at one and trying to find the second can "understand without difficulty, where he is and what he is doing." [11].

– нерозгорнуті: Above all, Beethoven and – at the end of his life, regarding this composer as 'the supreme challenge', the late Schubert masterpieces for piano. [8].

Сучасний мистецький дискурс вирізняється великою різноманітністю лінгвістичних засобів, що допомагають виразити творчі ідеї та комунікувати зі слухачами чи читачами. Мовні засоби, які використовуються у сучасному мистецькому дискурсі, можуть включати:

1. Експресеми (відповідно до [2] експресему розуміємо як «Засіб художнього мовлення, який набуває естетичної значущості; експресив»), в яких відповідно до провідних лексичних засобів виокремлюємо:

– метафори: This is a voice that without the libretto's promise of high explosives could destroy Münster Palace in the final scene singlehandedly! ... the pitched battle in 18th-century Paris between the champions of French and Italian opera, which Italy won on points;

– епитети: From the very first item – Dorabella's 'Smanie implacabili' from *Così* – her rich, full-blooded tone, expressive manner and keen sense for textual meaning are apparent. Their haunting melodies and introspective lyrics create a solemn and contemplative atmosphere;

– порівняння: a cheap and cheerful music drama, to be inserted between heavyweight pieces of opera seria;

– алеропії: the leading trio are cast from strength;

– слова-інтесифікатори: Anne-Sophie Mutter is a remarkable musical talent who has been a prominent presence in the world's leading concert halls for 48 years. As a soloist, mentor, and visionary, she has significantly influenced the classical music landscape;

– стилістично марковані одиниці: By doing focused exercises for listening skills, a musician can enhance their inner musicality and so improve their craft. Standing alongside Armstrong, she beautifully crooned her portion, and for the final chorus, the two sang together in harmony;

– фразеологізми та ідіоми: Many names, of course, were instantly recognisable, a large number no longer alive and several were what you might call 'forgotten gems'. So, sit back and let the show begin as we list the greatest sopranos of all time.

2. Терміни на позначення фахової музичної лексики: *harmony, melody, rhythm, chord, scale, tempo, timbre* та багато інших.

3. Запозичення (значною мірою терміни) з італійської мови: *soprano, falsetto, staccato, piano, forte, allegro*.

4. Використання нових слів або незвичних мовних конструкцій для створення унікального стилю та підкреслення індивідуальності автора: But for trad students, it can be a stretch to move from teaching through this aural tradition to reading music.

5. Риторичні запитання та звернення, які використовуються для активізації мислення аудиторії та залучення її до активної участі в обговоренні теми: Because no matter how well you can read, isn't the point to play the instrument?

Значне різноманіття та варіювання репрезентації основних елементів мистецького англомовного дискурсу робить цей тип дискурсу унікальним. Досліджений матеріал показав, що лінгвістичні компоненти дискурсу детерміновані жанрами текстів, лінгвокультурною специфікою і комунікативною стратегією.

Висновки. Англомовний мистецький дискурс має чітко окреслену мету комунікації і динамічну спрямованість, а отже визначається нами як складна сукупність і маніфестація лексичних (термінологічних), граматичних і синтаксичних засо-

бів, обумовлена завданнями комунікації у сфері музичного мистецтва. Інтертекстуальність англomовних текстів сфери музики уможлиблює забезпечує зв'язок текстів між собою та може бути причиною інтердискурсивності. Засобами реалізації категорії інтертекстуальності в дослідженому нами матеріалі є розгорнуті і нерозгорнуті цитати. Сучасний мистецький дискурс вирізняється великою різноманітністю засобів, що допомагають утілювати творчі музичні ідеї. До таких елементів віднесено ескпреси, які, в свою чергу поділяємо на метафори, епітети, порівняння, алегорії,

слова-інтенсифікатори, стилістично марковані одиниці, фразеологізми та ідіоми. До зазначених засобів також запропоновано віднести терміни та запозичення з італійської мови, уживання неологізмів та особливих мовних конструкцій, риторичні запитання. Відзначено суттєве різноманіття та варіювання репрезентації основних елементів мистецького англomовного дискурсу, що свідчить про його унікальність. Досліджений матеріал показав, що компоненти дискурсу детерміновані жанрами текстів, лінгвокультурною специфікою і комунікативною стратегією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Орфографічний словник української мови URL: <https://slovnnyk.me/dict/orthography> (дата звернення: 30.01.2025).
3. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі : монографія. Харків : Константа, 2006. 300 с.
4. Черник М.В. Комунікативно-дискурсивні аспекти актуалізації феномену мистецтва. Закарпатські філологічні студії. 2019. Випуск 12. С. 186–190.
5. Auer P. Code-Switching in Conversation. London; New York : ROUTLEDGE. 1999. 345 p.
6. BBC Music Magazine. URL: <https://www.classical-music.com/> (дата звернення: 30.01.2025).
7. Billie Eilish Joins Green Day at FireAid for "Last Night on Earth": Watch URL: <https://consequence.net/2025/01/billie-eilish-green-day-fireaid-watch/> (дата звернення: 30.01.2025).
8. Greatest pianists of all time URL: <https://www.classical-music.com/features/artists/20-greatest-pianists-all-time> (дата звернення: 30.01.2025).
9. Phamox Music. The Heartbeat of Music URL: <https://phamoxmusic.com/> (дата звернення: 30.01.2025).
10. Schiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford : Blackwell, 1994. 470 p.
11. Traditional Methods Of Teaching Music From The Perspective Of Scientific Pedagogy URL: <https://globalmusiceducation.com/pages/traditional-methods-of-teaching-music-from-the-perspective-of-scientific-pedagogy> (дата звернення: 30.01.2025).
12. Unleash The Musicality You Have Inside URL: <https://www.musical-u.com/> (дата звернення: 30.01.2025).